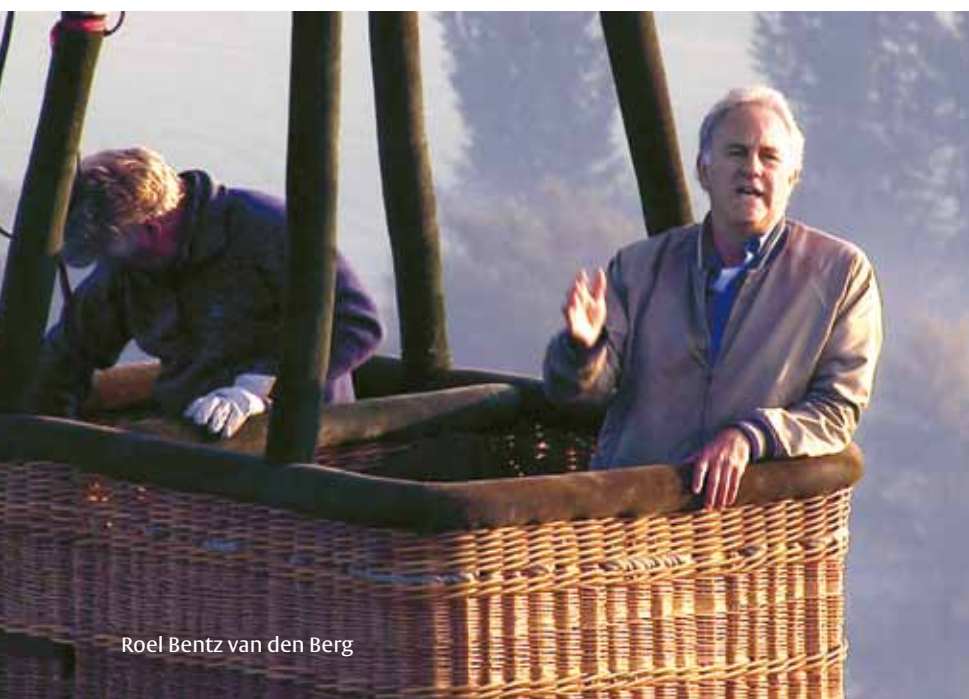

NEDERLAND VAN BOVEN

Hoe God naar ons kijkt

Roel Bentz van den Berg

Het is sexy, edgy, cinematografisch vernieuwend, crossmediaal en het trekt 800.000 kijkers. Rara, wat is dat? Als alles meezit, VPRO's nieuwe tiendelige televisieserie **Nederland van boven**. 'Die heli is bijna een extra personage.'

DOOR MINOU OP DEN VELDE

VAN Urk tot Utrecht: half Nederland weet dat de VPRO in het nieuwe programma *Nederland van boven* ons land verkent vanuit een helikopter. Zodra de helikopter langere tijd boven een stad hangt, melden geërgerde burgers zich bij de redactie of de plaatselijke politie. Geïnspireerd op het drieluik *Britain from Above* willen de makers – onder aanvoering van eindredacteuren **Geert Rozinga** (41) en **Jasper Koning** (34) – de kijker een nieuwe blik op de Lage Landen voorschotelen. Rozinga: 'Boven Urk filmden we de kerkgang op zondagochtend. In de plaatselijke krant klaagde een vader dat zijn zoon uit schrik door onze klapwiekende vliegmachine bijna onder een auto was gekomen. Terwijl je daar op zondag niet eens mag autorijden! (lacht) Maar goed, je zag ook een man boos gebaren van: wegwezen jullie! Wij zijn een documentair gedreven omroep, maar vanuit de lucht kun je mensen niet mi-

nutenlang ongestoord filmen, zoals in Bert Haanstra's *Alleman*. En shots van een halve minuut passen sowieso niet meer in deze tijd. We hebben de eerste aflevering aan een kijkerspanel vertoond, en hun pijnlijkste commentaar was dat het saai was. Het grootste probleem, of ik bedoel, de grootste valkuil van dit programma, is dat een een soort *Van gewest tot gewest* wordt: mooi, maar totaal niet edgy.'

Laag vliegen

In een hangar op vliegveld Lelystad treft luchtcameraman **Evert Cloetens** de voorbereidingen voor twee nieuwe dagen burengerucht en cinematografische hoogstandjes. De Belg is een van de grofweg vijftig cameramensen die in Europa als luchtcameraman werken en is verantwoordelijk voor meer dan de helft van de beelden in *Nederland van boven*. 'Goed dat je er bent, dan kun je meteen hel-

pen met het zwaarste klusje!,’ lacht hij. Uit een kist pakken we een zwarte bol van 37 kilo, die onder de neus van een eenmotorige helikopter wordt gemonteerd. In de bol zit een 800mm-lens verscholen, die 360 graden kan draaien.

‘Ja, ik mag graag laag vliegen hè,’ reageert Cloetens op de commotie die zijn liefde voor *close shots* veroorzaakt. ‘In België vlieg je buiten de bebouwde kom probleemloos een meter van de grond. Hier moet je op 500 voet boven het hoogste gebouw blijven, dat is ehm... kut! Laatst scheerden we buiten de bebouwde kom vlak over een weiland, waar net een konijntje voor ons uit huppelde, geweldig! Dat shot kunnen we alleen maken omdat Marnix, de piloot, lak aan de autoriteiten heeft. En als je een vliegje op de lens hebt – onze grootste vijand – zou je volgens de wet naar het dichtstbijzijnde vliegveld moeten gaan om het te kuisen. Een belachelijk regel-

tje. Meestal zoeken we snel een rustig afgelegen plekje op waar we kunnen landen, kuisen de lens en vliegen er vlug vandoor.’

Cloetens heeft bij de staart van de helikopter een tegengewicht bevestigd voor de zware camera vooraan. Dit Cineflex-systeem levert extreem gestabiliseerde, glijdende shots op, met een pittig prijskaartje. Een uur filmen met een eenmotorig toestel kost 800 euro, en met een tweemotorig toestel 1400 euro. ‘Wij zijn de dure vogels. Dat geeft wel druk ja.’ Als een shot zo kostbaar is, zorg je wel dat de tijd goed besteed wordt. Cloetens werkt bij de opnames een nauwkeurige shotlijst af van locaties die met de gps zijn geprogrammeerd. Hij leidt twee kabels van de lens naar binnen en monteert op de achterbank de recorder en een monitor voor de regie. Vooraan naast de piloot bedient Cloetens de camera met een mengpaneel en joystick, waarmee hij niet alleen kadreert, zoomt en de camera 360 gra-

den laat draaien, maar ook nog de scherpte en het diafragma instelt. Laconiek: ‘Ik ben een *one man crew*: technicus, installateur en kadreur. Ik kan de camera zelf repareren, printplaatjes veranderen en lenzen vervangen. Tja, als uw camera befrist bij min zestig in Siberië, dan trekt u uw plan hè!’

Uitgedaagd

Sinds hij als 25-jarige zijn cameradebuut maakte bij de Olympische winterspelen in Turijn, heeft hij 1500 uur gefilmd, over de hele wereld. ‘Mensen denken: ach, die gast zit de hele dag in dat stoeltje, poepsimpel! Maar het toestel vliegt rond in de lucht, je onderwerp gaat dan ook bewegen, dus jij moet op je monitor kijken, de beweging voelen van de helikopter, anticiperen met de camera, en daarmee inzoomen en bewegen. Je werkt in drie dimensies.’ Vergeleken bij de spectaculaire natuur in Gabon of Madagascar is het

platte Nederland best saai, bekend hij voorzichtig. 'Diepte in je shot krijgen is hier lastig, ik probeer steeds een baken, bijvoorbeeld een kerktoeren, op de voorgrond te nemen. Of we vliegen door wolkjes heen, zodat die als het ware voor je opengaan en het landschap daaronder onthullen.'

De volgende middag brengt een kraakheldere herfstdag, en het zonlicht knalt, helaas voor Cloetens, keihard zijn lens in. Voor een uitzending over het logistieke vernuft van Rotterdam is presentator **Roel Bentz van den Berg** naar een containeroverslagbedrijf in de haven getrokken. Eindredacteur Rozinga is allang blij dat er gefilmd wordt: 'We hadden alles in de zomer willen draaien, maar door het extreem slechte weer moeten we nu door tot eind november. Dramatisch.'

Bentz van den Berg verruilt zijn wollen overjas voor een kort jack. 'Past toch beter bij het ketelbinkiegevoel hier.' Kijkend naar de skyline van containers: 'Dit is een industriële plek bij uitstek, meesterlijk!' Ook al lijdt de presentator hevig aan hoogtevrees, regisseur **Robert Wiering**, verantwoordelijk voor alle luchtbeelden, heeft hem tot het uiterste uitgedaagd, met presentaties bovenop het wtc in Almere en in een luchtballon. 'Dat was wel op het randje hoor'. De opdracht van vanmiddag is om in één treffend beeld te tonen hoe de bedrijvigheid in de haven ervoor zorgt dat de goederen die wij dagelijks gebruiken ons op tijd bereiken.

En dus lijkt het Wiering aardig als de jonge zestiger zich vandaag bovenop een stapel containers posteert, terwijl het reusachtige schip door de haven glijdt. De helikopter is er klaar voor, maar er is een probleem: de kraan waarmee het schip wordt geladen is kapot en het schip is nog zeventig containers verwijderd van vertrek. Na overleg wordt besloten dat de presentatie ook wel kan worden gedraaid terwijl het schip nog aan de wal ligt. Bentz van den Berg beklimt de berg containers via een laddertje. Geluidsmen **Mike van der Sluijs** verbergt een zendermicrofoon in zijn jack. Aan hem de taak om de tekst verstaanbaar te houden met het ronkende gevaarte boven hem. Van der Sluijs: 'Toen we voor het eerst draaiden dacht ik: zeg, kan die heli niet wat meer afstand houden? (lacht) Maar ja, het shot is het mooist als je dichtbij begint en daarna opstijgt voor een spectaculair panorama. En dat geronk geeft ook sfeer. Die heli is bijna een extra personage.'

Datavisualisaties

Het bootverkeer in de haven wordt niet alleen met de camera vastgelegd. Eindredacteur **Jasper Koning** toont op de vPRO-burelen met onverholen trots het crossmediale hart van het programma: de datavisualisaties. Een speciale dataredacteur heeft de vaargegevens van één dag bootverkeer geanalyseerd en de Engelse animatiestudio 422South heeft deze bewerkt tot een geanimeerde

Geert Rozinga: 'Je denkt: wow, nu gaan we vanuit de helikopter massa's mensen volgen. Maar dat blijkt onmogelijk, want ze zijn er gewoon niet! Vanuit de lucht valt het erg mee.'

kaart van de haven, waarop de boten als oplichtende spermatozoiden door de waterwegen zwemmen. Aan sommige datavisualisaties is weken gewerkt, vertelt Koning. 'Die dataset van de Rotterdamse haven was zo loei-groot dat onze eigen computers er niets mee konden. En er hebben een aantal programmeurs vrijwillig meegewerkt. Die hulp hadden we keihard nodig.'

De ongebreidelde dataopslag in Nederland beschouwt Koning als een bewerkelijke, maar kostbare schat. 'Wij proberen die berg geografische gegevens te vertalen naar iets dat heel bruikbaar is én er sexy uit ziet. En dit is nog maar het topje van de ijsberg. Ik heb laatst een bestand gezien met alle boerenbedrijven in Nederland, waar ook bij vermeld staat wie er nog geen opvolger heeft. Geweldig toch?'

Al die datavisualisaties en helikoptershots vormen de aanzet tot een spectaculair programma, zo zou je denken. Maar Geert Rozinga zit er een dikke maand voor de eerste uitzending allerminst ontspannen bij. 'De druk is erg hoog. De vPRO moet voor het eerst iets groots en te gekks voor Nederland 1 maken dat 800.000 kijkers scoort. Toen we begonnen, moesten het zelfs 1,2 miljoen kijkers worden! Dat was veel te hoog gegrepen. Onze hoofdredacteur televisie heeft de netmanager kunnen overtuigen dat 1,2 miljoen niet realistisch was. Maar we zitten nog steeds in een heftige spagaat. Nederland 1-kijkers zullen denken: "vPRO? Dat zal wel intellectueel gedoe worden!" We moeten andere doelgroepen bereiken – de drukke forenzen, de praktische families, de betrokken gelovigen en de tra-

ditionele streekbewoners –, terwijl we ook niet mogen vervreemden van ons vPRO-publiek. Ondertussen verkennen we een nieuwe manier van cinematografie. Dat alles maakt het een complex programma om te maken. Met thema's als "Nederland knutselland", "Watergevaar" en "Verkeersinfarct" hopen we uit te vergroten wie wij zijn als Nederlanders. In essentie is dit een sociologisch programma.'

Stoofpeertjes

'Maar het gaat steeds anders dan je verwacht. Ik hoopte op kneuterigheid, maar van boven zie je vooral de schoonheid van Nederland. Voorbeeldje: in onze vrije tijd gaan we als hysterische kippen massaal winkelen of naar het strand. En vervolgens klagen we dat het zo vol is in Nederland. Je denkt: wow, nu gaan we vanuit de heli massa's mensen volgen. Maar dat blijkt onmogelijk, want ze zijn er gewoon niet! Het is echt moeilijk voor ons geweest om een stilstaande file te vinden, want vanuit de lucht valt het erg mee. We merkten ook dat sommige onderwerpen die we op de grond maakten, niets vertelden over de nieuwe manier van kijken, wat toch de kracht van deze serie is. In de aflevering over Rotterdam filmde we de rijkshavenmeester op de brug. Hij moet eigenlijk heel mooi beschrijven hoe iets bijna mis gaat, zodat wij daarna van boven kunnen kijken hoe dat eruit ziet. Maar dat soort dingen waren niet altijd gedraaid. En soms kwamen we er pas in de montage achter dat verhalen toch saai of feitelijk werden. We hebben best wat items weggegooid. De balans zoeken tussen feiten, mening, zien vanuit de lucht en voelen op de grond, o wat is dat moeilijk.'

Tijd voor een redactievergadering. In aflevering acht wordt onderzocht wat er gebeurt als onze dijken doorbreken. De redactie heeft gespeurd naar iemand die zich verheugt op dat rampscenario. Helaas heeft de mannelijke helft van een oud echtpaar, dat de zolder al enthousiast had volgestouwd met potten stoofpeertjes, vlak voor de opnames een tia gekregen. Redacteur **Michiel Galle** heeft een alternatief: 'Een boer die binnendijks tussen de Maas en de Waal woont en zegt dat als zijn land ooit onderloopt, hij gewoon weer visser wordt. Stiekem droomt hij van hoog water.' Rozinga: 'Dát moeten we hebben, een perfect gecast boertje met verrassende uitspraken, waarmee zo'n aflevering in één keer staat.' Hij haast zich naar de montageruimte. Met een blik op de monitor: 'Die helikoptershots, die doen het bij iedereen, dat merkte ik wel bij het kijkerspaneel. Het leuke was dat mijn verwachtingen helemaal niet uitkwamen. Ik dacht dat de betrokken gelovige, een mevrouw, het allemaal te hoogdravend zou vinden. Maar ze vond het prachtig! Want nu kon ze eindelijk zien "hoe God naar ons kijkt".'